

הרב שמואל מוהליבר, מגדולי הרבנים בדורו, ומרבני תנועת חובבי ציון.

תולדות חייו

נולד בכ"ז בניסן תקפ"ז בהולובוקי שעל יד וילנא, לאביו הרב יהודה לייב שכהן כרב בשאלאק, אך עסק במסחר מפני שסרב לקבל על עצמו מינוי רבני.

מגיל צעיר הצטיין בידע ובקיאות, בגיל ארבע ידע את חמשת חומשי התורה עם פירושים, בגיל שמונה כבר למד גמרא, ובגיל עשר, הוכתר בתואר "עילוי". השתלם גם בקבלה, חסידות, פילוסופיה, היסטוריה, מתמטיקה ושפות זרות. התחתן בגיל 15 ועבר לגור בבית חותנו, שם החל להעביר שיעורים בגמרא. לאחר מכן עבר ללמוד בישיבת וולוז'ין. החל לעסוק במסחר כאבותיו, אולם בשנת תר"ח, כשהיה בן 24, החל לכהן ברבנות בעיר הולדתו הולובוקי. בשנת תרי"ד החל לכהן ברבנות בשאק, ובתר"כ כיהן בסובלאק שהיתה עיר מחוז גדולה. בתקופה זו החל לעסוק בפעילות ציבורית ענפה, שכללה בין היתר פדיון שבויים והצלת נפשות. בשנת תרכ"ח נבחר לכהן כרבה של ראדום, שהיתה אף היא עיר מחוז גדולה. בתקופה זו, החל בפעילותו למען ישוב ארץ ישראל. בשנת תרמ"ב ייסד את האגודה הראשונה של חובבי ציון. היה הראשון שהצליח לשכנע את הברון רוטשילד לעזור ליושבי הארץ, דבר אשר שינה את פני הישוב בארץ. נדד באירופה כדי למצוא אנשים שיסכימו לעלות ארצה בסיוע הברון. בסיועם של הרב מרדכי גימפל יפה ויחיאל בריל, גייס עשר משפחות שעלו ארצה והקימו את המושבה עקרון, שמאוחר יותר נקראה "מזכרת בתיה", על שם אמו של רוטשילד. בשנת תרמ"ג, נסע לורשה, כדי להשפיע על עשירי העיר להשקיע כספים בארץ ישראל. בדרכו ביקר בעיר הגדולה ביאליסטוק, כדי להשפיע על עשיריה לקנות אדמות בפתח תקווה. בזמן ביקורו, נתבקש לכהן כרב העיר, אך הוא סרב, מפני שלא רצה להשיג רבנות דרך פעילותו. אולם, בתקופה מאוחרת יותר, הסכים לקבל על עצמו את עול רבנות העיר. בשנת תרמ"ד, בחגיגות מאה שנה להולדת השר משה מונטיפיורי, והרב מוהליבר ניצל את המאורע לכינוס האסיפה הראשונה של חובבי ציון. האסיפה התקיימה בעיר קטוביץ' (ועל כן מוכרת בשמה "ועידת קטוביץ'") בי"ח-כ"ג בחשוון תרמ"ה, והרב מוהליבר עמד בראשה. המשיך במסעותיו לגיוס תומכים ברוסיה, פולין, צרפת ואנגליה. בשנת תרמ"ט, עם פרוץ פולמוס השמיטה בעקבות היתר המכירה בשנת השמיטה, עמד הרב לצד המתירים לחקלאים לעבוד בשמיטה במסגרת ההיתר, בניגוד לדעת הנצי"ב, שהיה אף הוא מראשי חובבי ציון. באסיפת חובבי ציון שהתקיימה בז' באייר תר"ן באודסה, נבחר כ"חבר נכבד" בתנועה. על אף שהיה חלש בגופו, עמד בראש משלחת רבנים שעלתה לארץ ישראל בי"ט באייר תר"ן. בעקבות המשלחת, פרסם מאמרים נוספים, והמשיך בשידוליו ובמאמציו לעידוד עליה לארץ. כינס אסיפה חשאית באלול תרנ"ג, בה הוחלט על ייסוד "מרכז רוחני" שניהל תעמולה למען ישוב הארץ. מרכז זה כונה בראשי תבות מזרחי, ושכן בביאליסטוק תחת הנהגתו של הרב מוהליבר. לאות כבוד, ניטע על שמו "גן אתרוגים" בארץ, על יד חדרה, כדי לפרנס משפחות יהודיות בארץ. בכ"ז בניסן תרנ"ד, במלאות לו 70 שנה, הוסב שמו של הגן ל"גן שמואל" (כיום, קיבוץ בצפון השרון) על שמו. נפטר בביאליסטוק בי"ט בסיוון תרנ"ח, בגיל 74, ועצמותיו הועלו ארצה ונקברו במזכרת בתיה. לאחר מותו נקבצו תשובותיו לספר "שו"ת מהר"ש מוהליבר", בהוצאת מוסד הרב קוק.